

I

Acte oficial d'inauguració

A càrrec de l'Excel·lentíssim i Magnífic Rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, senyor *Carles Solà*.

Hi intervenen: *Joan M. Clavaguera* (director de les emissores de Catalunya Ràdio i membre de la Comissió Organitzadora); *Emili Prado* (degà de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB).

Joan M. Clavaguera: Ens hem decidit, després desetanta-dos anys de ràdio a Catalunya, a aplegar-nos al voltant de dues jornades que configuren aquest I Congrés de la Ràdio a Catalunya. Nosaltres el qualifiquem d'esdeveniment que, a hores d'ara, no crec que es pugui repetir a cap més indret de l'Estat espanyol, a causa, entre altres coses, de la dura competència que hi ha entre els mitjans i que, en canvi, sí que és possible aquí, a casa nostra, a Catalunya, en un marc amb unes característiques molt específiques, històriques i lingüístiques.

Nosaltres ho pensem fer en les mateixes condicions que han envoltat el sector al llarg de tots aquests anys, però d'una manera molt especial en l'última dècada, és a dir, amb plena serenitat, amb esperit de convivència i sense crispacions, condicions que han possibilitat que la ràdio a Catalunya hagi crescut, en aquests setanta-dos anys, de manera molt forta i amb un dinamisme realment imparable.

Per aquest motiu, els representants de la Universitat Autònoma de Barcelona es van adreçar a aquells qui formem, a hores d'ara, la part de la Comissió Organitzadora, els quals ens vàrem plantejar, sense cap mena de dubte, la realització d'aquest Congrés. La idea ens va entusiasmar. Realment, l'oportunitat crèiem que era única, el moment és el just i l'idoni. Quan les noves tecnologies es preparen per transformar aquest sector, amb la possibilitat de canviar les habituds i els costums dels subjectes del procés comunicatiu, apareixem nosaltres, els professionals de la ràdio, i ens posem a debatre el present i el futur, a analitzar quins són els problemes que ens afecten, i també busquem solucions que permetin continuar treballant en perfecta convivència i amb l'esperança de continuar essent el que fins ara sempre ha demostrat ser la ràdio a Catalunya: el mitjà de comunicació més àgil, més dinàmic i el que arriba més directament al ciutadà.

Permeteu-me que m'avanci i que, siguin quines siguin les conclusions d'aquest Congrés, extretes de les nou ponències que s'hi debateran, afirmi ja ara, en aquests moments, que el certamen és, abans de celebrar-se, un veritable èxit. L'avalua l'extraordinària acollida que ha tingut entre aquests setanta professionals del sector que trobareu a les taules rodones, en representació de molts centenars més de persones i d'empresaris que dediquen la seva activitat a emissores de ràdio, públiques o privades, d'àmbit nacional, comarcal o local; o també entre estudiosos i experts que duen a terme la seva activitat acadèmica en escoles o facultats. L'avalua també el bon nombre de comunicacions rebudes i les més de dues-centes persones que, fins fa poques hores, s'han acreditat al Congrés.

Jo, en nom dels meus companys membres de la Comissió Organitzadora: el senyor Josep M. Martí, director de Ràdio Barcelona - SER i professor de la UAB; el senyor Salvador Solé, president de l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada; el senyor Ramon Mateu, director de RNE a Catalunya; i en nom de dues persones del Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat de la UAB, Montse Bonet i Antoni Pérez-Portabella, sobre els quals ha recaigut el pes de la feina d'organització d'aquest Congrés, i també en el meu propi, com a director de les emissores de Catalunya Ràdio, us dono la més cordial benvinguda i us convido a participar activament en les diverses sessions de treball simultànies que es faran entre avui i demà. Permeteu-me també que doni les gràcies a totes aquelles institucions públiques sense l'ajuda de les quals no hauria estat possible aquest I Congrés de la Ràdio a Catalunya; entre altres, la Generalitat

de Catalunya i les quatre diputacions catalanes, i algunes empreses privades, entre les quals destacaria Sonimag, que ens ha servit de marc del Congrés.

Moltes gràcies.

Emili Prado: Bon dia i benvinguts. Jo voldria, primer de tot, assenyalar que la radiodifusió a casa nostra s'ha caracteritzat històricament pel fet de tenir una relació molt estreta amb la dinàmica social i amb la promoció cultural del país. En aquest sentit, les paraules que ha dit l'amic Clavaguera subratllen la importància d'aquesta trobada, en un moment en què el sistema radiofònic català ha arribat al límit de participants de tot tipus i en un moment en què aquest sistema radiofònic és el producte de la sedimentació d'un conjunt de projectes que s'han anat acomplint al llarg del temps, sense respondre necessàriament a un disseny global del sistema, sinó com a fruit de la mateixa evolució de les iniciatives socials, de les iniciatives institucionals i de les iniciatives empresarials. Aquesta coincidència en el temps, amb la mateixa celebració del vint-i-cinquè aniversari de la fundació de la Facultat de Ciències de la Comunicació, ens ha esperonat a nosaltres i, particularment, el Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat de la Facultat a promoure aquesta trobada de tots els sectors presents en el sistema radiofònic per fer aquesta avaluació en una situació de convivència que jo també subratllaria com una de les característiques específiques de la radiodifusió catalana.

La ràdio en el nostre país ha tingut històricament, com deia, un paper vertebrador i estructurador de la producció cultural, de la identitat, de la llengua. La seva relació amb la llengua ha estat, constantment i dinàmica, relacionada amb les condicions polítiques del moment, però en cada etapa històrica la ràdio ha sabut respondre a les expectatives que s'anaven creant i, sobretot, als desafiaments que es presentaven en el camp de la producció cultural, molt específicament en el tema de la llengua.

A mi m'agrada subratllar que la ràdio a l'Estat espanyol neix regularment a Catalunya i que, a més, les primeres iniciatives també s'esdevenen aquí, però sobretot que ja en els primers temps la relació amb el país és una relació purament de protagonisme de la iniciativa civil; i, aleshores, en aquest sentit, crec que això ha marcat la capacitat d'adaptació a les circumstàncies polítiques, econòmiques, socials, sempre anant un pas més endavant en el que representa el compromís amb la producció cultural.

Una de les primeres mostres, al meu entendre, del paper vertebrador de la ràdio i de la seva capacitat per a exercir-lo va ser el paper que va tenir en els mateixos fets d'octubre de 1934. I això, que permet remuntar-se molt lluny per trobar aquest sentit de compromís del mitjà amb el país, és un fet que no sempre ha estat valorat en la seva justa mesura. Però, per no fer ara aquí un repàs històric (no és el paper d'aquesta primera presentació: al llarg del Congrés hi haurà unes altres persones que ho hauran de fer d'una manera més ajustada), em sembla que podríem fer el salt cap a la recuperació de les llibertats i el nou compromís de la ràdio amb l'estructuració del país; un compromís democràtic, però també un compromís cultural, i no serà fàcil explicar el procés de recuperació lingüística que s'acompleix a Catalunya si no s'explica quin és el paper actiu d'una ràdio compromesa, des de les institucions però també des de la societat civil, amb la llengua catalana i amb les institucions democràtiques. Justament, és bo subratllar, en aquests moments de grans transformacions mediàtiques, que la ràdio, que des d'una perspectiva de màrqueting ven poc, ven menys que no representa realment en la nostra societat, en la qual continua tenint un paper fonamental, té una penetració extraordinària, és un mitjà que gaudeix d'una gran credibilitat; i que la seva producció arriba a un conjunt de ciutats molt importants i crea les condicions per a establir mecanismes de consens social, en un moment en què la fragmentació de la comunicació impedeix exercir als mitjans de comunicació clàssica, i sobretot en un futur immediat d'una manera més accentuada, el tradicional paper de vertebració social.

La ràdio continua essent encara el nostre paisatge sonor, la manera de reconèixer les fronteres culturals d'un país, la manera de produir un element diferenciador, en un moment en què les fronteres físiques, per entendre'ns, no exerceixen un paper com el que en el passat podien exercir. En el marc d'aquesta nova transformació mediàtica que comporten la irrupció de les xarxes de comunicació modernes i la mateixa evolució tecnològica en el camp de l'audiovisual, hom reclama a la ràdio la funció de marcar aquest paisatge sonor que dona unitat a un espai cultural, a un espai d'identitat, a un espai lingüístic. I, en aquest sentit, la ràdio està cridada a mantenir un paper fonamental en el conjunt del sistema de comunicació.

No crec que la manca d'un màrqueting adequat per al mitjà ens hagi de fer pensar que té els dies comptats. Jo sóc dels qui, com sabeu prou, sempre han defensat que la ràdio trobaria en el nou ecosistema comunicatiu un lloc de privilegi. Ho crec sincerament,

però em penso que les mostres de la història s'han de prendre en consideració, i la lliçó de la història és que cap tecnologia nova no desplaça l'anterior si aquesta és capaç d'adaptar-se a les noves funcions en el sistema comunicatiu. I crec que la ràdio continua tenint aquest paper. La credibilitat que té entre el públic li garanteix aquesta possibilitat de penetració i de continuar funcionant com a eix vertebrador socialment, com a element de defensa de la identitat cultural, com a element dinamitzador lingüístic i, en conseqüència, amb una gran capacitat d'integració de les novetats tecnològiques. El futur no ens ha de fer patir sempre que, efectivament, hi hagi aquest compromís des de l'empresa, des de les institucions, des dels professionals del sector, des de les universitats (en el foment de la recerca adequada i de la formació necessària per al sector); i, com que aquests indicadors de tots aquests sectors són positius, m'atreveixo a pronosticar la supervivència d'un paper central de la ràdio en el nostre país i espero que la celebració d'aquest Congrés, en el marc d'aquesta perspectiva històrica, contribuirà efectivament a establir els elements bàsics per a garantir aquesta supervivència i, sobretot, el paper protagonista que té en la dinàmica cultural del país.

Finalment, voldria naturalment agrair la rebuda entusiasta de la iniciativa que van tenir el Departament i la Facultat de produir aquest marc en el qual tots puguem pensar en el futur i fer la radiografia del present tant a les emissores de Catalunya Ràdio com a l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada, a RNE a Catalunya i a tots els organismes que hi participen. Naturalment, m'afegeixo a tots els agraïments que ja ha fet l'amic Clavaguera i, en conseqüència, no m'hi allargaré. De totes maneres, hem de reconèixer que l'organització d'un congrés d'aquestes característiques dóna molta feina i, per tant, específicament voldria donar l'agraïment a tots els qui han participat en l'organització. Gràcies.

Carles Solà: Senyor degà, membres de la Comissió Organitzadora, amigues i amics, molt breument deixeu-me dir en primer lloc que som davant d'un Congrés certament singular. Com a rector d'una Universitat que té 40.000 estudiants i 2.500 professors, que va des de la filologia clàssica fins a la microelectrònica, doncs, haig de fer actes com aquests, importants per a la institució. El que passa és que aquest Congrés és dels pocs en els quals jo em podria atrevir a opinar, a dir alguna cosa, fet que, per exemple, no passava no fa ni vint-i-quatre hores en un congrés extraordinàriament important com

és el d'Endocrinologia Ginecològica, que és mundial i que ha vingut aquí perquè tenim un dels millors instituts sobre aquesta matèria.

Un congrés de ràdio és un congrés que té una capacitat, es refereix a una qüestió que ens afecta a tots cada dia i sobre el qual fins i tot persones totalment llegendes en la qüestió tècnica ens atrevim a opinar. Perquè vegeu l'opinió d'una persona una mica des de fora, vaig agafar anit el diccionari *Fabra* per veure què era la ràdio en aquell moment, i vaig trobar que la ràdio en aquell moment era l'abreviació del mot «radiotelefonía». Al seu torn, la «radiotelefonía» era la telefonía sense fils. Per tant, la ràdio devia tractar-se en aquells moments d'un mitjà de comunicació entre dues persones, que és el que normalment entenem per telefonía. He buscat en el diccionari actualitzat de l'Institut d'Estudis Catalans de l'any 1995 per veure quina havia estat l'evolució. Sembla que els acadèmics van una mica endarrerits perquè continua dient que la ràdio és l'abreviació de «radiotelefonía», encara que hi afegeix que també és l'abreviació de «radiodifusió» i de «radiografía».

Em sembla que és important fer una anàlisi de contingut d'aquestes qüestions. Aprofundint-hi, anant d'una entrada a l'altra del diccionari, vaig arribar a la conclusió que totes aquestes qüestions referides a la ràdio tenen la seva base en la radioelectricitat, i vaig trobar que la «radioelectricitat» és la tècnica relativa a les ones radioelèctriques produïdes per oscil·lacions elèctriques en circuits apropiats. Em fa l'efecte que això és el contrari del que la ràdio fa, en el sentit de donar una informació que ha de ser entenedora, comprensible, i que aclareix i que obri camins de treball. Crec que en la feina que fan les nostres emissores, els nostres mitjans, i des de la «radiotelefonía» fins a Internet, on podem trobar i escoltar (segurament a un preu molt superior al d'engegar la ràdio), hi ha un enorme camí tecnològic i també cultural. Totes dues coses. Entre parèntesis: Internet és molt important en l'àmbit universitari per als nostres estudiants i investigadors que són fora, a l'estranger, i que mantenen, gràcies a aquesta xarxa, el contacte amb el seu país.

Aleshores, en aquest llarg camí, una part d'aquest camí l'ha transitat la nostra Facultat, ara de Ciències de la Comunicació, de la UB, que ara fa vint-i-cinc anys. I us he de dir que per a la Universitat Autònoma és un orgull tenir aquesta Facultat, que ha sabut recórrer un camí molt difícil des d'uns inicis plens de dificultats, de limitacions. Es van haver de vèncer molts obstacles fins a un punt que no és el punt final ni de bon tros, però, perquè us en feu una idea, enguany, en la selectivitat, de les deu notes més altes de Catalunya, tres són de la nostra Facultat. Els seus tres estudis figuren entre els deu més

demanats pels estudiants que volen fer estudis universitaris. Per tant, ja dic que per a la nostra Universitat és un orgull i, si alguna recança tenim, és no poder ajudar prou la Facultat tant com es mereix pels seus estudiants i pel seu professorat.

No repetiré les coses que ha dit abans el degà sobre el paper de la ràdio, però sí que vull remarcar que comparteixo plenament aquestes qüestions en el sentit que la cultura catalana passa per unes dificultats molt importants i tots hem de lluitar perquè pugui assolir un nivell de normalitat, i el paper dels mitjans de comunicació, especialment dels audiovisuals, és extraordinàriament crític i estratègic. I jo crec que una gran part del mèrit de mantenir-nos, de resistir, és gràcies a aquests mitjans. Crec que és molt important que continuï aquesta vinculació, aquest compromís amb la cultura catalana, en moments en què passem per unes dificultats evidents, i que aquest Congrés pugui servir per a reflexionar sobre la situació i projectar-nos cap al futur.

Hi ha una qüestió també que voldria esmentar, i és que en el panorama dels mitjans, i en concret de la ràdio, hi ha una antiga aspiració de la Universitat: tenir una ràdio universitària. Nosaltres creiem que la Universitat té la possibilitat de contribuir des de la seva especificitat a augmentar, a donar una oferta complementària juntament amb la ja existent. Els estudis que s'han fet indiquen que hi ha espai al nostre país, igual que n'hi ha a Califòrnia, a Nova York o a Ciutat de Mèxic (on hi ha emissores universitàries molt potents). És més: amb independència de l'afany que tots volem ser els qui tenen una iniciativa així, els rectors de les universitats de Barcelona ja fa més d'un any que ens vàrem posar d'acord a poder compartir una iniciativa d'aquest tipus per a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Aquesta iniciativa, per diferents raons, no ha pogut tirar endavant encara, però és una aspiració que, personalment, mantinc i que m'agradaria veure realitzada, perquè crec que podem contribuir des de les universitats, amb la presència activa, no solament a la formació, sinó a la participació en aquest món tan extraordinari.

Finalment, vull agrair al Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat, al Deganat de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB i a tots els membres de la Comissió Organitzadora d'aquest Congrés el treball i l'esforç que hi han dedicat. I a tots vosaltres, la vostra participació. Crec que les conclusions d'aquest Congrés seran molt importants per al futur immediat.

Tinc l'honor de declarar inaugurat el I Congrés de la Ràdio a Catalunya. Moltes gràcies.

